

הַלְבוֹת נַחֲלוֹת פָּרָק ב

א. הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם כָּאֶחָד בְּנִכְסֵי אָבִיו, שֶׁנֶּאֱמַר "לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם" (דברים כא, יז). פִּי־צֵד: הַנִּיחַ חֲמִשָּׁה בָּנִים, וְאֶחָד מֵהֶן בְּכוֹר הַבְּכוֹר נוֹטֵל שְׁלִישׁ הַמָּמוֹן, וְכָל אֶחָד מִן הָאַרְבָּעָה הַפְּשׁוּטִין נוֹטֵל שְׁתּוֹת. הַנִּיחַ תִּשְׁעָה בָּנִים הָרִי הָאֶחָד הַבְּכוֹר נוֹטֵל חֲמִשָּׁה, וְכָל אֶחָד מִן הַשְּׁמוֹנָה הַפְּשׁוּטִים נוֹטֵל עֶשְׂרִי. וְכֵן עַל הַחֲלוּקָה הַזֹּאת חוֹלְקִין לְעוֹלָם.

ב. בְּכוֹר שֶׁנִּלְד לְאַחֵר מִיתַת אָבִיו אֵינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהָיָה, בְּיוֹם הַנִּחִילוֹ אֶת-בְּנָיו . . . פִּי אֶת-הַבְּכוֹר בֶּן-הַשְּׁנוּאָה יִפִּיר" (דברים כא, טז-יז). וְאִם יֵצֵאת פְּדֻחָתוֹ בְּחַיֵּי אָבִיו אֵף עַל פִּי שְׁלֹא יֵצֵא כָּל רֹאשׁוֹ לְאֹוִיר הָעוֹלָם אֲלֹא לְאַחֵר מִיתַת אָבִיו, הָרִי זֶה נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם.

ג. בְּכוֹר טַמְטוּם שֶׁנִּקְרַע וְנִמְצָא זָכָר, אֵינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם; וְכֵן פְּשׁוּט שֶׁנִּקְרַע וְנִמְצָא זָכָר, אֵינוֹ מִמַּעַט בַּחֲלָק בְּכוֹרָה: שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּלְדוּ-לוֹ בָּנִים" (דברים כא, טו), עַד שֶׁיְהִיָּה בֶן מִשְׁעַת לֵידָה.

ד. פִּי־צֵד אֵינוֹ מִמַּעַט בַּחֲלָק בְּכוֹרָה: הָרִי שֶׁהָיָה לוֹ בֶּן בְּכוֹר, וּשְׁנֵי פְּשׁוּטִים, וְזֶה הַטַּמְטוּם שֶׁנִּקְרַע וְנִמְצָא זָכָר הַבְּכוֹר נוֹטֵל חֲצֵי הַמָּמוֹן, וְכֹאֲלוֹ אֵין עִמּוֹ אֲלֹא שְׁנֵי הַפְּשׁוּטִים בְּלִבָּד; וְהַחֲצִי הַנִּשְׁאָר, חוֹלְקִין אוֹתוֹ שְׁנֵי הַפְּשׁוּטִין עִם הַנִּקְרַע בְּשׁוּוֹה.

ה. קָטָן בֶּן יוֹם אֶחָד, מִמַּעַט בַּחֲלָק בְּכוֹרָה; אֲבָל לֹא הָעֶבֶר. וְכֵן שֶׁנִּלְד לְאַחֵר מִיתַת אָבִיו, אֵינוֹ מִמַּעַט בַּחֲלָק בְּכוֹרָה.

ו. בֶּן שֶׁנִּסְתַּפֵּק לָנוּ אִם הוּא בְּכוֹר אוֹ פְּשׁוּט, כְּגוֹן שֶׁנִּתְעַרַּב עִם אַחֵר אֵינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם. וְכִי־צֵד עוֹשִׂין: אִם הִכְרוּ, וְלִכְסוּף נִתְעַרְבוּ כּוֹתְבִין הַרְשָׁאָה זֶה לָזֶה, וְנוֹטְלִין חֵלֶק בְּכוֹרָה עִם אַחֵיהֶם; וְאִם לֹא הִכְרוּ, כְּגוֹן שֶׁיִּלְדוּ בְּמַחְבּוּאָה אַחַת אֵין כּוֹתְבִין הַרְשָׁאָה, וְאֵין כָּאֵן חֵלֶק בְּכוֹרָה.

ז. מִי שֶׁהָיָה לוֹ שְׁנֵי בָּנִים בְּכוֹר וּפְּשׁוּט, וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶם בְּחַיָּיו, וְהַנִּיחוּ בָּנִים, הַבְּכוֹר הַנִּיחַ בֵּת וְהַפְּשׁוּט הַנִּיחַ בֶּן הָרִי בֶּן הַפְּשׁוּט יוֹרֵשׁ בְּנִכְסֵי הַזֶּקֶן שְׁלִישׁ, שֶׁהוּא חֵלֶק אָבִיו, וּבֵת הַבְּכוֹר יוֹרֵשֶׁת שְׁנֵי שְׁלִישִׁים, שֶׁהוּא חֵלֶק אֲבִיהָ. וְכֵן הֵדִין בְּבִנֵי הָאֲחִין, וּבְבִנֵי אָחִי הָאָב, וּבְכָל הַיּוֹרְשִׁין אִם הָיָה אָבִי אֶחָד מִן הַיּוֹרְשִׁים בְּכוֹר, נוֹטֵל חֵלֶק בְּכוֹרָה שְׁלֹו זֶה הַיּוֹרֵשׁ מִחֲמַתּוֹ.

ח. אֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּנִכְסֵי הָאֵם. פִּי־צֵד: בְּכוֹר וּפְּשׁוּט שֶׁיִּרְשׁוּ אֶת אִמָּן חוֹלְקִין בְּשׁוּוֹה, בֵּין שֶׁהָיָה בְּכוֹר לַנִּחְלָה בֵּין שֶׁהָיָה פֶּטֶר רָחֵם.

ט. בְּכוֹר הַנִּחְלָה הוּא הַנוֹלָד לְאָב רֹאשׁוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי-הוּא רֹאשִׁית אֲנִי" (דברים כא, יז). וְאֵין מִשְׁגִּיחִין עַל הָאֵם: אֲפֹלוּ יִלְדָה כְּמָה בָּנִים, הוֹאִיל וְזֶה רֹאשׁוֹן לְאָבִיו, יִירֵשׁ פִּי שְׁנַיִם.

י. הֵבֵא אַחֵר הַנִּפְלִים אֵף עַל פִּי שֶׁיֵּצֵא רֹאשׁ הַנִּפְל כִּשְׁהוּא חֵי, הֵבֵא אַחֲרָיו בְּכוֹר לַנִּחְלָה; וְכֵן בֶּן תִּשְׁעָה שֶׁיֵּצֵא רֹאשׁוֹ מֵת, הֵבֵא אַחֲרָיו בְּכוֹר לַנִּחְלָה. שְׁזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "רֹאשִׁית אֲנִי" (דברים כא, יז) הוּא שְׁלֹא נִלְד לוֹ קֹדֶם לָזֶה, וְלֹד שֶׁיֵּצֵא חֵי לְאֹוִיר הָעוֹלָם. לְפִיכָךְ בֶּן תִּשְׁעָה שֶׁיֵּצֵא רֹב רֹאשׁוֹ חֵי, הֵבֵא אַחֲרָיו אֵינוֹ בְּכוֹר.

יא. יוֹצֵא דָפֶן, וְהֵבֵא אַחֲרָיו שְׁנֵיהֶן אֵינָן בְּכוֹר: הָרֹאשׁוֹן לְפִי שְׁלֹא נִלְד, וְנֶאֱמַר "וַיִּלְדוּ-לוֹ בָּנִים" (דברים כא, טו); וְהַשְּׁנִי, שֶׁהָרִי

קָדְמוֹ אַחֵר. הָיוּ לוֹ בָּנִים בְּגִיּוֹתָיו, וְנִתְגַּיֵּר אֵין לוֹ בְּכוֹר לְנַחֲלָה. אָבֵל יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה לוֹ בֶּן מִן הַשְּׂפָחָה וּמִן הַגּוֹיָה הוֹאִיל וְאֵינוֹ קָרוֹי בְּנוֹ הָרִי הֵבֵא לוֹ אַחֲרָיו מִן הַיִּשְׂרָאֵלִית, בְּכוֹר לְנַחֲלָה וְנוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם.

יב. הָיָה הַבְּכוֹר מְמֹזֵר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם, שֶׁנֶּאֱמָר "כִּי אֶת-הַבְּכוֹר בֶּן-הַשְּׁנוּאָה יִפִּיר" (דְּבָרִים כא, יז): זֶה שֶׁשְּׁנוּאָה בְּנִשּׁוּאָיָהּ. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם הָיָה בֶּן גְּרוּשָׁה, אוֹ בֶּן חִלּוּצָה.

יג. שְׁלוּשָׁה נֶאֱמָנִין עַל הַבְּכוֹר חָיָה, וְאָמוֹ, וְאָבִיו. חָיָה מִיד שָׂאֵם אִמְרָה זֶה יֵצֵא רֹאשׁוֹן, נֶאֱמָנֵת. וְאָמוֹ כָּל שִׁבְעַת יְמֵי הַלֵּידָה נֶאֱמָנֵת לוֹמַר, זֶה הוּא הַבְּכוֹר. וְאָבִיו לְעוֹלָם: אִפְּלוֹ אָמַר הָאֵב עַל מִי שְׁלֹא הִחֲזֹק בְּנוֹ כָּלֵל, זֶה הוּא בְּנִי וּבְכוֹרִי הוּא נֶאֱמָן; וְכֵן אִם אָמַר עַל הַמִּחֲזֹק לָנוּ שֶׁהוּא בְּכוֹרִי, אֵינוֹ בְּכוֹר נֶאֱמָן.

יד. הָאֵב שֶׁנִּשְׁתַּתַּק בּוֹדֵקִין אוֹתוֹ, כְּדֶרֶךְ שְׁבוּדֵקִין לְגִטִּין: אִם רָמַז אוֹ כָּתַב שְׁזֶה בְּנוֹ בְּכוֹרוֹ, הָרִי זֶה נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם.

טו. הִעֲרִידוּ עֲדִים שֶׁהֵן שִׁמְעוּ אָבִיו שְׁלֹזָה אוֹמַר דְּבָרִים כֵּךְ וְכֵךְ, שֶׁהָרִי אוֹתָן הַדְּבָרִים יוֹדֵעַ מִכָּלֵל שְׁזֶה בְּנוֹ בְּכוֹרוֹ הָרִי זֶה נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם: אֵף עַל פִּי שְׁלֹא אָמַר הָאֵב בִּפְרוּשׁ, זֶה בְּנִי בְּכוֹרִי.

טז. שִׁמְעוּ מִן הָאֵב שֶׁאָמַר, זֶה בְּנִי בְּכוֹר אֵינוֹ נוֹטֵל בְּעֵדוּת זֶה פִּי שְׁנַיִם, שֶׁמָּא בְּכוֹר לְאָמוֹ הוּא, וְלֹזָה נִתְפָּוֶן הָאֵב: עַד שִׁיאֲמַר בְּנִי בְּכוֹרִי.